

DAUGIAKATEGORINIAI TIKSLO SAKINIAI

Šiame skyrelyje aptarsime kelis nefinitinius tikslo arba paskirties sakinių tipus, kurie gali atlikti po kelias sintaksines funkcijas. Tikslo sakinio semantika suderinama su trim sintaksiniais kontekstais: (i) aplinkybinio sakinio modifikatoriaus, (ii) slinkties veiksmažodžių komplemento, (iii) tam tikrų tinkamumą arba pritaikymą žyminčių veiksmažodžių komplemento, (iv) daiktavardžio paskirties modifikatoriaus. Todėl šie tikslo sakiniai negali būti įtraukiami nė į vieną iš atskirai aptartų (komplementinių, aplinkybinių ir santykinių) sakinių skyrių.

Pirmas tipas tai literatūroje tradiciniu terminu *dativus cum infinitivo* žymimas bendratis sakiny, kuriame arba objektas (tranzityvinių veiksmažodžių atveju) arba subjektas (intransityvinių arba bent galininko objektų neprisijungiančių veiksmažodžių atveju) reiškiamas naudininko linkniu. Šis tipas gali eiti daiktavardžių modifikatoriumi:

Truputį pasukęs galvą nusprendžiau, kad tai prietaisas oro drėgmei matuoti, be to, man neatrodė, kad jo konstrukcija labai moderni.

DLKT. Saulius Spurga 2000

Viliamasi, kad šiuo metu rekonstruojamoje bus numatyta vieta žmonėms atsisėsti ir klausytis muzikos.

ltTenTen lkd.lt

Bet taip pat šis sakinio tipas eina veiksmažodžio *tikti* komplementu, arba tokių tranzityvinių veiksmažodžių kaip *naudoti*, *pritaikyti*, *skirti* antruoju komplementu:

Mediniams namams impregnuoti tinkantį produktą jau perka ir kelios statybos įmonės.

DLKT, Verslo žinios, 2007

Egzamino struktūra tapo gerokai įvairesnė, pritaikyta įvairiems įgūdžiams tikrinti.

DLKT, Informacijos mokslai 2001

Antras tipas yra susijęs su plačiai suvokiama slinktimi arba pozicijos pakeitimu. Su intransityviniais slinkties veiksmažodžiais vartojami bendratis tikslo sakiniai (su šiam sakinio tipui būdingu kilmininku žymimu tiesioginiu objektu) gali būti interpretuojamas kaip aplinkybinis tikslo sakiny (jeigu krypties komplemento pozicija jau užpildyta), bet dažnai tikslo sakiny perima krypties komplemento poziciją ir tuomet gali būti laikomas komplementiniu sakiniu:

Po penkių minučių, kai Angelas nuėjo prie baro pirkti cigarečių, jį užkalbino ta pati padavėja.

Nėrius Pečiūra, 2004, DLKT

Kolega Milane eina pirkti kostiuminių kelnų, va čia tai amžiaus naujiena.

Kęstutis Navakas, 2008, DLKT

Abiem atvejais neišreikštas bendratis subjektas kontroliuojamas pagrindinio sakinio subjekto. Sudėtingesnė būna situacija su tranzityviniais slinkties kauzacijos veiksmažodžiais (į šią kategoriją čia traukiame ir tranzityvinius pozicijos veiksmažodžius). Jeigu veiksmažodžio objektas bendratis tikslo sakinyje turi patiento vaidmenį, neišreikštas subjektas gali būti kontroliuojamas arba pagrindinio sakinio veiksmažodžio objekto, arba jo subjekto, plg.

Vyrai kobiniais traukdavo rąstus į krantą, palikdavo juos čia džiūti, paskui sukapodavo ir vežimais gabendavo namo.]

Saulius Tomas Kondrotas, 2004, DLKT

Paskui ji skalbia savo juodus plaukus baltame dubenyje ir it jūržoles dėlioja džiovinai ant laikraščio.

Jurga Ivanauskaitė, 2004, DLKT

Panašią dveją kontrolę rodo ir prie tranzityvinių pozicijos veiksmažodžių prisišliejantys veiksmažodžiai tokie kaip *įjungti*:

Įjungiau telefoną krauti, nes turint tokį pomėgį viską fotografuoti, tai labai greitai nusėda.

ltTenTen, beatosvirtuve.lt

O geriausiai — žaiskite telefoną prijungę krauti.

ltTenTen, elektronika.lt

Neaišku, ar dvejopa kontrolės galimybė nulemta semantinių ar sintaksinių veiksmų.